

Oponentský posudek na diplomovou práci Terezy Hejdové *Obraz Jana Husa v české raně novověké literatuře*

Již sám rozsah diplomové práce a zejména úctyhodné množství raně novověkých pramenů slovesných i výtvarných, které si Tereza Hejdová vybrala k interpretaci, svědčí o jejím velkém zaujetí zvoleným tématem. Svou diplomovou práci pojala jako příspěvek k bádání o vzniku a proměnách husovské tradice: jejím cílem bylo „zachytit proměny vytvářeného obrazu Jana Husa“ ve vybraných literárních dílech a výtvarných zobrazeních 15. – 18. století (viz s. 8), resp. sledovat, „jak kolektivní paměť vytváří obraz konkrétní historické osobnosti a událostí s ní spojených“ (s. 10). Metodologické inspirace jí přitom poskytla především soudobá bádání o kulturní historii a kolektivní paměti (zejména Peter Burke, Aleida Assmannová).

Je známou skutečností, že posmrtný život Jana Husa je od počátku 15. století až do současnosti rozštěpen zejména do dvou protikladných podob: na jedné straně je to Husmučedník a / nebo náboženský reformátor, na straně druhé Hus-kacíř. Diplomandka si byla této skutečnosti velmi dobře vědoma a snažila se danou skutečnost zohlednit zejména při výběru literárních textů k interpretaci – šlo jí o to, aby představila texty Husových přívrženců i odpůrců. Hlavním kritériem výběru byla přitom zejména snaha o rozmanitost: zvolila texty autorů původu českého i nečeského, píšících různým jazykem (česky, latinsky, německy, francouzsky), z různé doby (15. – 18. století, tedy texty jak očitých svědků událostí spjatých s Husovým životem, tak těch, kteří přejímali dané údaje zprostředkovaně), z různé společenské vrstvy, různého vzdělání i náboženského vyznání, autorů píšících pro elity i usilujících o text přístupný nejširší čtenářské obci atd. Z dochovaného množství raně novověkých slovesných projevů tematizujících Husův život a událostí s ním spojenými se záměrně omezila převážně na texty povahy historiografické (zejména národní či zemské kroniky, ale též historický kalendář aj.), resp. texty s výrazně hagiografickými tendencemi (pašije, život). Její výběr však byl určen též limity jazykovými: s díly vytvořenými v jiném než českém jazyce diplomandka pracovala v překladech do češtiny, resp. slovenštiny. Stranou jejího zájmu tak zůstaly texty v češtině nedostupné, např. latinské *Pašije věrného a nejsvětějšího našeho mistra Jana Husa* od přímého účastníka kostnického koncilu Jana Bradatého (Biskupce). Dalším slabým momentem ve výběru literárních děl je skutečnost, že bylo podřízeno dosti schematickému rozdělení, jež záporný postoj k Husovi ztotožňuje s literáty zahraničními katolického vyznání a postoj kladný s českými nekatolíky. V diplomové práci jsou tak zastoupeny ze zahraničních („nebohemikálních“) textů pouze ty,

jež obsahují negativní hodnocení Husa; stranou tak zůstal např. literární vklad německé reformace 16. století k husovské tradici. Na druhou stranu domácí texty s husovskou tematikou nebyly v období 15. – 18. století pouze utrakvistické, resp. obecně nekatolické: 17. století je ve výběru textů zastoupeno z českých autorů pouze exulanty, za pozornost by ovšem stejně tak stála i literární díla českých katolických historiografů dané doby (B. Balbín ad.), resp. osvícenských katolíků. Diplomové práci T. Hejdové, v níž je ostatně celkově zřetelně upřednostněn přístup extenzivní před intenzivním, by tak byl dle mého názoru prospěl ještě užší výběr interpretovaných textů, jejich užší omezení z hlediska prostorového či časového.

Těžištěm práce je srovnání vybraných motivů, jež se opakovaně vyskytují ve vícero textech – autorka je nazývá „klíčovými scénami“. Rozčlenění výkladu na analýzy jednotlivých „klíčových scén“ ovšem mnohde neumožňuje plně zohlednit jejich textové okolí, představit – např. u národních kronik – více či méně zdařilý pokus daných autorů o ústrojně zakomponování Husova životního osudu do příslušného výkladu filozofie českých dějin. Při analýzách vybraných textů by nadto bylo možné ještě více zohlednit jejich žánrový charakter. Lze se tak např. ptát, zda absence některých ustálených motivů (skládání posměšných časových popěvků) u Veleslavína není spíše dána zvoleným žánrem historického kalendáře (s. 140). V kapitole Neobvyklé přírodní úkazy (4.27) je myslím nutné odlišit zvláštní přírodní úkazy interpretované jako Boží zázračné zásahy s hagiografickým potenciálem od „běžných“ živelných pohrom, jež bývaly v textech letopisného či kronikářského charakteru tradičně zaznamenávány (souvislost s Husovým kultem je v některých případech vytvářena dosti násilně).

Jako 6. kapitola diplomové práce byla zařazena pasáž věnovaná vizuálním zpodobením Jana Husa v raném novověku. Tento ikonografický exkurz ovšem tvoří spíše jen jakýsi „přídavek“ diplomové práce, interpretace pramenů slovesných a vizuálních je zjevně nevyvážená ve prospěch pramenů literární povahy. Otázkou podobnosti či rozdílnosti literárního a vizuálního obrazu Jana Husa, již diplomandka proklamovala v úvodu (s. 8), se příliš nezabývá, soustředí se vlastně na představení ústřední teze o raně novověké proměně Husovy vizuální podoby z „blahobytného“ kněžského typu v asketického mučedníka blížícího se Kristu. De facto daná kapitola shrnuje studii Jana Royta z roku 2001, bylo by možno využít i další odbornou literaturu (viz např. Milena Bartlová: Jan Hus ve výtvarné tradici 15. – 17. století, Dějiny a současnost 24, 2002, s. 7 – 12; táž, Kdy Jan Hus zhubl a nechal si narůst plnovous? Vizuální komunikační média jako historiografický pramen, in Zrození mýtu. Dva životy husitské epochy, eds. R. Novotný – P. Šámel, Praha 2011, s. 205 – 215; Kateřina Horníčková – Michal Šroněk (eds.): Umění české reformace (1380 – 1620), Praha 2010).

Přestože se diplomandka nechtěla zabývat otázkou, jaký byl „skutečný“ Jan Hus, občas se neubráníla ztotožňování historického Husa s jeho (literárně) vytvářeným obrazem (viz např. výroky typu „zdá se, že Hus dokázal být temperamentní“ – s. 27), občas nepodloženě spekuluje (viz např. výklad epizody o loupežníku Zúlovi ve Starých letopisech českých – s. 43). Obdobně sice prohlašuje, že nechce hodnotit „objektivitu zápisu a vytvářeného obrazu“ (s. 174), přesto ovšem v práci občas nabízí apriorní hodnocení (viz formulace typu „osvícenství přichází s objektivnějším pohledem“ – s. 167; „Piccolomini ve svém obrazu Husa není úplně jednostranný a zaslepený“ – s. 127), asi nejzřetelněji je tomu v návrhu klasifikace analyzovaných slovesných pramenů „podle postoje autora“ (kap. 5), kde texty s negativním hodnocením Husa apriorně hodnotí jako díla „jednoznačně zaujatá proti Husovi“; skupina označená jako „díla spíše neutrální“ pak obsahuje převážně texty, u nichž sama autorka konstatuje, že Husa hodnotí kladně (viz např. s. 132).

V textu diplomové práce nacházíme ojedinělé lapsy terminologické (např. texty Petra z Mladoňovic, Vavřince z Březové a Ulricha von Richenthal jsou označeny jako texty „staršího středověku“, Piccolominiho kronika jako text „mladšího středověku“ – s. 5), stylistické neobratnosti (viz např. formulace „Vavřinec z Březové je ve spojitosti s charakteristikou věcný“ – s. 24; „formou zcizení se dovídáme, že“ – s. 141), prohřešky proti pravopisu (viz zejména chybnou interpunkci na s. 140, 146, 153, 165, 172 aj. nebo psaní „Mistr Jan Hus“ místo korektního „mistr Jan Hus“) či chyby věcné (např. tvrzení, že „Hus je evangelíky uctíván jako světec až v 17. století“ (s. 143), je v rozporu s danou věroukou, jež odmítá kult světců).

Vzhledem ke zvolenému náročnému tématu a zřejmému mimořádnému nasazení diplomandky při jeho zpracování **doporučuji** diplomovou práci Terezy Hejdové *Obraz Jana Husa v české raně novověké literatuře* k obhajobě, vzhledem k výše uvedeným připomínkám navrhuji hodnotit ji jako **velmi dobrou**.

V Praze 25. ledna 2014

Mgr. Marie Škarpová, Ph.D.